

Geliş Tarihi / Received
03.11.2025Kabul Tarihi / Accepted
13.12.2025Yayın Tarihi / Published
20.12.2025

DOI | 10.5281/zenodo.17923973

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Kimliği / Article Id: HS-2025-09

200. Yılında Bir İhtilal Girişimi: Dekabristler

A Revolutionary Attempt on Its Bicentennial: The Decembrists

Öz | Dünya tarihinde darbeler, mevcut iktidarı devirmek ve siyasal düzeni değiştirmek amacıyla girişilmiş önemli kırılma noktaları olarak kabul edilmektedir. Bu girişimler yönetim boşluğu, zayıf hükümetler veya iç çatışmalar, krizler, işsizlik, silahlı kuvvetlerin kendini devletin “koruyucusu” olarak görmesi ve yabancı devletlerin müdahaleleri veya çıkarları gibi durumlarda gözlemlenmektedir. İç etkenlere bağlı olduğu kadar dış etkenlere de bağlı olan darbeler başarılı olabildikleri gibi bazen de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Hızlı, ani ve örgütlü bir şekilde gerçekleşen darbe girişimleri mevcut hükümeti ya da yönetimi devirmeyi hedefler, genellikle anayasal düzen dışı yollarla yapılır ve başarılı olma durumunda “darbe”, başarısız olursa “darbe girişimi” olarak adlandırılır. Bu çalışmada 1825 yılında Çarlık Rusyası’nda meydana gelen ve Dekabrist Ayaklanması olarak adlandırılan darbe girişimi incelenmektedir. Söz konusu darbe girişiminin iç ve dış sebepleri, örgütlenme aşamaları, olayın meydana geliş süreci ve girişim sırasında yaşanan olaylar irdelenecektir. 2025 yılının darbe girişiminin 200. yıl dönümü olması, Rusya’da modern anlamda ilk devrimci hareket sayılması, serfliğın kaldırılması ve anayasal düzen gibi fikirler ile sonraki kuşaklara ilham vermesi, yüzyıl boyunca Rusya’daki radikal ve liberal hareketler için bir simge olması dolayısıyla bu darbe girişimi önem taşımaktadır

Anahtar Kelimeler | Darbeler, Çarlık Rusyası, Dekabristler, I. Nikolay, I. Aleksandr

Abstract | In world history, coups are regarded as significant turning points aimed at overthrowing the existing power and changing the political order. Such attempts are often observed in situations of power vacuums, weak governments or internal conflicts, crises, unemployment, the armed forces perceiving themselves as the “guardians” of the state, and foreign states’ interventions or interests. Dependent not only on internal but also on external factors, coups may sometimes succeed and sometimes fail. Carried out rapidly, suddenly, and in an organized manner, coup attempts aim to overthrow the existing government or administration, are generally conducted outside constitutional order, and are called a “coup” if successful, or a “coup attempt” if unsuccessful. This study will examine the coup attempt that took place in Tsarist Russia in 1825, known as the Decembrist Uprising. The internal and external causes of the uprising, its organizational stages, the course of events, and the incidents that occurred during the attempt will be analyzed. The historical significance of this coup attempt lies in the fact that 2025 marks its 200th anniversary, it is considered the first revolutionary movement in Russia in the modern sense, it inspired subsequent generations with ideas such as the abolition of serfdom and constitutional governance, and it became a symbol for radical and liberal movements in Russia throughout the century.

Keywords | Coups, Tsarist Russia, The Decembrists, Nicholas I, Aleksandr I

Engin YILDIRIM

(Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

yildirim76@gmail.com

Bir kuruma bağlı değildir, Ordu, Türkiye

It is not affiliated with an institution, Ordu, Türkiye

Etik Kurul Onayı | Ethics Committee Approval

Bu çalışma yalnızca tarihsel doküman analizine dayandığı için etik kurul izni gerekmemektedir.

This study is based solely on historical document analysis and does not require ethics approval.

Hakem Değerlendirmesi | Peer-review

Dış bağımsız ve çift kör

Externally and double-blind peer-reviewed

Çıkar Çatışması | Conflict of Interest

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

The author has no conflicts of interest to declare.

Finansal Destek | Funding

Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author declared that this study has received no financial support.

Bu makale, intihal tespiti amacıyla iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

This article has been screened for plagiarism using iThenticate software.

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) kapsamında lisanslanmıştır.

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Atıf

Yıldırım, E. (2025). 200. Yılında Bir İhtilal Girişimi: Dekabristler. *Histosophia*, 2, 53-68.

Citation

Yıldırım, E. (2025). A Revolutionary Attempt on Its Bicentennial: The Decembrists. *Histosophia*, 2, 53-68.

Giriş

Tarih boyunca darbe girişimleri iktidarın el değiştirmesine ve mevcut siyasal yapının dönüşmesine yol açan kritik dönemeçler olarak değerlendirilmektedir. Bu tür eylemler genellikle siyasal otoritenin zayıfladığı, karar alma mekanizmalarının tılandığı, toplumsal gerilimlerin arttığı ya da ekonomik sorunların derinleştiği dönemlerde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ordunun kendisini devlet düzeninin temel güvencesi olarak konumlandırması veya dış güçlerin bölgesel hedefleri doğrultusunda sürece etki etmesi de bu müdahalelerin zeminini hazırlayan etkenler arasında yer almaktadır. Başarıya ulaşan darbeler, devletin siyasal yapısını kalıcı biçimde dönüştürürken; başarısız girişimler, genellikle daha baskıcı yönetimlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu nedenle darbeler, yalnızca iktidar değişim süreçleri olarak değil aynı zamanda toplumların siyasal kültürünü ve tarihsel gelişim çizgisini etkileyen önemli olgular olarak değerlendirilir.

1825 yılında gerçekleşen ve tarihe Dekabrist Ayaklanması¹ olarak geçen darbe girişimi, Rusya’da otokrasiye karşı düzenlenen ilk ciddi kalkışma olma özelliğini taşımaktadır. Ayaklanmayı gerçekleştiren aydın subaylar, serflikin kaldırılması, anayasal düzenin kurulması ve bireysel özgürlüklerin güvence altına alınması gibi taleplerle ortaya çıkmışlardır. 17. ve 18. yüzyıllardaki köylü isyanlarından ve daha önceki saray darbelerinden farklı olarak, Dekabrist Ayaklanması, Rusların yüksek eğitimli üst sınıf mensupları tarafından siyasi ve toplumsal değişim getirmeyi hedefleyen modern bir devrim hareketidir (Kont, 2008, s. 80). Bu değişim düşüncesini destekleyenler arasında yer alan Karamzin, Puşkin, Ryleyev ve Bestujev gibi tarih ve edebiyat alanlarında etkili olan bazı Rus aydınlarının, bazılarının pasif bazılarının da aktif olarak sürece katıldığı belirtilmektedir. Tarihçi Karamzin de bu aydınlardan birisidir. Birçok ortak noktaları olmasına rağmen isyancı subaylar Karamzin ile devletin yönetim şekli konusunda farklı görüşlere sahip olmuşlardır. Karamzin’in mutlak monarşi taraftarı olduğu, Dekabristlerin ise çar karşıtı oldukları bilinmektedir ancak bütün Dekabristler çarı öldürmek istememiş ve Karamzin de bütün çarlara hayranlık duymamıştır (Bolotova, 2016, s. 24). Diğer bir farklı görüş ise serflik (kölelik) konusundaki yaklaşımlarında ortaya çıkmaktadır. Karamzin, “Rusya’nın Eski ve Yeni Dönemleri: Siyasi ve Yurttaşlık İlişkileri Üzerine Not” adlı yazısında soyluluğun ideologu olarak ortaya çıkmış ve burada I. Aleksandır’ın liberal reformlarına karşı soyluların muhafazakâr kesimlerinin görüşlerini dile getirmiştir. Karamzin eserinde “Çarın dayanağı soylulardır” diyerek, “devletin varlığının sağlamlığı açısından, insanları erken bir özgürlüğe kavuşturmaktan ziyade onları köleleştirmek daha güvenlidir; çünkü özgürlük için insanı önce ahlaken hazırlamak gerekir.” (Karamzin, 1991, s. 13) diye yazmıştır. Dekabristler ise bunun tam aksi yönde serflik sistemini kaldırılmasını düşündükleri ilk reformlar arasına almışlardır. Bu iki farklı tarafın görüş birliği içinde oldukları en önemli konu ise edebiyatın vatan sevgisi üzerinde olan etkisi hakkındadır. Karamzin’in “Edebiyatın büyük amacı, Rus halkının ahlaki eğitimiyle ilgilenmektir. Bu eğitimde başlıca rol, vatanseverlik terbiyesine aittir. Vatanseverlik, vatanın iyiliğine ve şanına duyulan sevgi ve bunlara her yönden katkıda bulunma isteğidir. Rusları kendi değerlerine saygı duymaya alıştırmak gerekir” sözleri ile Dekabrist subayların görüşleri örtüşmektedir (Bolotova, 2016, s. 26).

Puşkin’in Dekabristler ile ilişkisi isyanın liderlerinden olan Kondratiy Rleyev üzerinden olmuştur. Dekabristler ile kültür, edebiyat ve çarlık yönetimi gibi birçok konuda aynı görüşlere sahip olan Puşkin, Rleyev’in çıkardığı Kutup Yıldızı isimli dergide yazılarını yayımlamıştır. Dekabrist hareketinin gizli örgütlenmelerinden haberdar olan Krilov, Griboyedov, Jukovski, Baratinski gibi edebiyatçılar da eserlerini bu dergilerde yayımlıyorlardı. Puşkin kendisinin çizdiği ve mahkemeler sonrası gerçekleştirilen infazları tasvir ettiği resmin altına ise şöyle bir not düşmüştür: “Ben de bir soytarı gibi asılabilirdim” (Gordin, 2025, s. 679). Bu sözleri ile Puşkin cezalandırılan kişileri soytarıya benzetirken bir nebze de olsa kendisinin de örgütlenmenin içerisinde olduğunu kabul etmektedir.

Her ne kadar askerî bir isyan olarak gerçekleşmiş olsa da Dekabrist hareketinin temelinde sosyal

¹ Makalenin konusu olan ayaklanma Aralık ayında gerçekleştiğinden dolayı bu ayaklanmaya katılan kişiler Rusça Aralık ayını ifade eden Dekabr kelimesinden yola çıkarak “Dekabristler” olarak adlandırılmıştır.

etkenler bulunmaktadır. İsyan eşitlik, özgürlük ve refah bir yaşam etrafında şekillenmiş düşüncelerin bir sonucudur. Bu yönleri ile 1917 yılındaki Bolşevik İhtilali'ne benzemektedir ve Bolşevikler, Dekabristleri ilk Bolşevikler olarak nitelendirmişlerdir. Darbe girişimine giden süreci anlamak için 19. yüzyıl Rus siyasi durumunu anlamak faydalı olacaktır.

Şekil 1. Puşkin'in idam edilen beş Dekabrist'i tasvir ettiği çizimi.

Sayfanın üst kısmında elyazısı ile “И я бы мог, как шут висеть – Ben de bir soytarı gibi asılabilirdim”

19. Yüzyılda Rusya'nın Siyasi Durumu

Çarlık Rusyası, 19. yüzyılın başlarında siyasal, toplumsal ve ekonomik açıdan ciddi sorunlarla karşı karşıyaydı. I. Pavel'in 1801 yılında ölümünün ardından 24 yaşında çar olan I. Aleksandır, Rusya'yı tekrar büyükannesi II. Katerina'nın koyduğu prensipler ve kurduğu sisteme uygun olarak liberal eğilimlerle yönetmeye başlamıştır. Böyle bir eğilimi benimsemesindeki en büyük pay rasyonalist ve humanist felsefi görüş ruhunda eğitim aldığı İsviçreli Laparge'a aittir. (Kurat, 2023, s. 317). İlk olarak serflik sisteminde reformlar yapmak isteyen I. Aleksandır Livonya serflerine özgürlük vermiştir (Montofiore, 2019, s. 342). Hürriyetler konusunda ise Polonya Kralı ünvanı ile Polonyalılara bazı özgürlükler tanımıştır. Bu özgürlükler ileride Rusya'ya dair planladığı reformlar için bir deneme mahiyetindedir.

Döneminin eğitimli yöneticilerinden birisi olan I. Aleksandır reformları yapma konusunda bir ikilem içerisinde kalmıştır. Daha uzlaşmacı bir yönetim anlayışı benimseyen çar yapmak istediği

reformları despotizm ile değil hukuki yollardan yapma yolunu tercih etmiştir. Fakat bu görüşü babasının da danışmanlığını yapan, toprak sahibi bir subay olan Aleksandır Arakçeyev ile tanışması ile değişmiştir. I. Aleksandır, Arakçeyev'in bazen zulüm derecesine varan dürüstlüğünden etkilenerek gerektiğinde reform planlarını gerçekleştirmek için mutlak otoriteyi kullanmanın doğal olduğu düşüncesini kabul etme noktasına gelmiştir (Hosking, 2019, s. 342).

Çarı reformlar konusunda etkileyen kişilerden birisi de Pavel Strogonov olmuştur. Paris'de Jakobenler Klübü toplantılarına katılan Strogonov sık sık çar ile bir araya gelerek özellikle serfliğin kaldırılması konusunda görüşmeler yapmıştır. Çar, yönetim sistemi konusunda ise danışmanı Mihail Speranskiy'nin hazırladığı reform planı doğrultusunda hareket etmeyi düşünüyordu. Bu plana göre, yönetim şekli dönemin modern teorileri çerçevesinde merkezde ve taşrada ayrı ayrı idari, yargısal ve yasama birimleri (Hosking, 2019, s. 343) olacak şekilde düzenlenecekti. Sonuç olarak reformlar çarın çevresinde bulunan Arakçeyev, Strogonov ve Speranskiy'den oluşan bir üçlünün fikirleri doğrultusunda gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Ordu içerisinde de birtakım reformlar yapan I. Aleksandır İngiliz sosyalist ütöplast Robert Owen'dan etkilenerek askerî köyler kurmayı planlamıştır. Bu plana göre askerler aileleri ile belirli bir bölgede yaşayarak toprak işleri ile uğraşacak, bütün evler aynı şekilde olacak, çocuklar 7 yaşından itibaren ailelerine değil komutanlarına bağlı olacak ve askerî eğitime tabii tutulacaklardı. Özel hayatındaki titizliğini ordu üzerinde de uygulamaya çalışan Çar, özellikle askerleri ciddi teftişlere tabi tutmuştur. Yakın zamanda Napolyon'a karşı büyük bir zafer elde eden subaylar, gerçekleştirilen reformların kendi toplumsal statülerini zayıflatıldığını ve konumlarını güç durumunda bıraktıldığını fark edince, bu durum hem onların hem de askerlerin arasında ciddi bir hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Napolyon'u yenmiş askerler artık bitmek bilmeyen geçit törenlerine ve teftişlere maruz kalmakta ve en ufak hatada ağır cezalara çarptırılmaktadır (Bandilenko, 2024, s. 179). Askerlerinin düştüğü bu duruma karşı bir reaksiyon göstererek durumu eleştiren subaylar ordudan uzaklaştırılmıştır. 1820 yılında ordunun en seçkin birliklerinden biri olan Semenovski Muhafızları Alayı'nın protestosu, Dekabrist hareketinin önderleri için artık elit birliklerin bile rejimi desteklemekten vazgeçtiğinin bir kanıtı olmuştur. İsyanın bastırılmasından sonra I. Nikolay, ordunun yönetime ayaklanacak kadar kötü durumda olduğunu görmüş ve bu durumu düzeltmek için askerî reformlar yapılması gerektiğine karar vermiştir. Bu yüzden üst düzey eğitim veren askerî bir kurumun kurulması gerektiği düşüncesi hasıl olmuştur. Askerî eğitim sisteminin daha üst seviyelere getirilmesi ve rütbelerin eğitim seviyesine göre verilmesi amaçlanmıştır (Özkan, 2017, s. 357). Bu amaçla açılan kurumlardan başında Nikolayevskaya Askerî Akademisi gelmektedir. Söz konusu dönemde askerî sahada yapılan reformlar sadece bunların sınırlı değildir. Dekabrist Ayaklanması'nın gerçekleştiği 1825 yılının Ocak ayında Orenburg'da açılan askerî kurumların birisi olan Neplüev Askerî Okulu da bu kurumlardan diğeridir².

İdari yapıda ve sosyal hayatta birçok değişiklikler yapmayı planlayan I. Aleksandır'ın reform düşünceleri Napolyon'un Rusya'ya saldırması üzerine gecikmiştir. İlk başlarda reformlar için engel gibi gözükken bu savaşın daha sonraki yıllarda Rusların konsolide olmaları için iyi bir etken olduğu görülmektedir. Özellikle 1814 yılında Rus ordusunun Paris'i ele geçirmesinin ardından Çar'ın, dolayısı ile de Rusya'nın Avrupa üzerindeki etkisi ve saygınlığı artmıştır. Savaşı takip eden yıllarda olumlu bir etki gösteren bu zafer on yıl sonra subaylar ve birkaç entelektüel tarafından farklı yorumlanarak Rusya'nın temel siyasi etkenlerden birinin kaynağı da olacaktır.

Siyasi olarak güçlenen ve yavaş olsa da köklü reformlar yapma yolunda ilerleyen Rusya'nın politik çizgisi Çar'ın, çıktığı seyahat sırasında Taganrog'da ani ölümü ile bambaşka bir düzlemde ilerlemeye başlamıştır. Ölümünün ardından çarın kim olacağı konusunda çıkan kaos siyasi gelişmeleri etkilemiştir. Polonyalı sevgilisi ile evlenmek amacıyla Alman asıllı eşi Prenses Anna Feodorovna ile boşanmak isteyen veliaht Çar Konstantin, bu isteğini 1819 yılında I. Aleksandır'a söylemiştir. Bu kararı Konstantin, 1821 yılının ilk aylarında yazılı olarak Aleksandır'a bildirmiş ve Aleksandır, 16 Ağustos 1823 tarihinde, ikinci kardeşi Nikolay'ı ardılı olarak atadığına dair bir manifestoyu

² Detaylı bilgi için bkz: Murat Özkan, (2019). Rus Emperyal Yayılmasının Bir Vasıtası Olarak: Orenburg Neplüev Askeri Okulu, 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi.

imzalayarak kararını resmileştirmiştir (Montofiore, 2019, s. 349). Bu manifesto gizli kalması şartı ile Moskova Başpiskoposu Filaret'e, Devlet Konseyi'ne ve Senato'ya gönderilmiştir. Mektuplar imparatorun ölümü durumunda olağanüstü bir toplantıda herhangi başka bir şey yapılmadan önce açılmak kaydı ile bırakılmıştır (Gordin, 2025, s. 115).

Rusya İçerisindeki Masonluk Kurumu ve Gizli Örgütlenmeler

Sosyal ve siyasi olarak bu şartlar altında bulunan Rusya'da, mevcut düzene karşı alternatif stratejiler geliştiren gizli örgütlenmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunların temellerinde farklı sosyo-politik düşünceler bulunsa da Masonluk kurumu da bu yapılarda etkili olmuştur. Rus masonluğu, 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyılın başlarında Rusya'nın manevi ve siyasi kültürünün kendine özgü bir olgusudur. Bu dönemdeki Rusya'nın siyasi, askerî ve entelektüel elitinin önemli bir kısmı mason localarına üye olmuşlardır. Bunların arasında tarihçi Nikolay Karamzin, Mareşal Mihail Kutuzov, I. Aleksandır'ın bakanlarından Mihail Speranskiy ve General Aleksandır Suvorov sayılabilir. Romanov Hanedanı'ndan ise Çar I. Pavel ve oğlu Velihaht Prens Konstantin Pavloviç de mason olduğunu gizlememiştir (Şapovalov, 2007, s. 52).

Kendilerine tarihsel bir rol atfeden Masonlar düşünceleri doğrultusunda siyasi yönlendirmeler yapmak için bazı siyasi manevralara başvurmuşlardır. Masonlar “kardeşleri” olan I. Pavel'i, annesi II. Katerina'yı tahttan indirmek amacıyla bir komplo örgütlemeye teşvik etmeye çalışmışlardır. İmparatoriçe uzun süre Pavel Petroviç'in masonlarla ilişkisini izlemiş ve komplo ihtimali konusundaki endişeler sonucunda 1790'ların başında Rusya'da mason localarını kapatmıştır. II. Katerina'nın ölümünden sonra İmparator I. Pavel, mason localarının yasağını kaldırmakta acele etmemiştir. Ancak onun döneminde hiçbir mason kovuşturmayla uğramamıştır. I. Aleksandır'ın hükümdarlığının başlarında masonlara karşı izlediği politika ise çelişkilidir. Öncelikle büyükannesi tarafından konmuş yasağı onaylamış ancak bu resmî yasağa rağmen masonlar 1801 yılından itibaren yavaş yavaş yeniden faaliyet göstermeye başlamışlardır. 1803-1805 yılları arasında localar hızlı bir canlanma dönemi yaşamıştır (Şapovalov, 2007, s. 53).

Dekabrist hareketinin masonluk ile ilişkisi ise 1812 yılındaki Borodino Savaşı ve 1813-1814 yılları arasındaki Rus ordusunun Avrupa'ya gidişi ile başlamıştır. Bu süreçte reformist eğilimli bazı Rus subaylarının liberal düşünceleri radikal fikirlere dönüşmüştür. Serfliğin kaldırıldığı anayasal kurumların bulunduğu ülkelere giden geleceğin Dekabristleri kendilerini düşünmeye sevk eden birçok olayla karşılaşmışlardır. Batı Avrupa halklarının yaşam düzeyinin Rusya'ya kıyasla çok daha yüksek oluşu da bu süreci etkilemiştir. Geri döndüklerinde vatanlarındaki serflik ve mutlakiyet gibi geri kalmış yaşam biçimleri onları daha derinden sarsmıştır. Matvey Muravyov-Apostol bu durumu “Biz 1812 yılının çocuklarıydık” (Poroh & Fyodorov, 1982, s. 178) olarak ifade etmektedir. Bu dönüm noktası 1812 yılındaki Borodino Savaşı'ndan önce Rus masonluğunun genel olarak iyi niyetli ve muhafazakâr bir nitelik taşıdığını ve içinde radikal eğilimlerin bulunmadığını da kanıtlamaktadır. Ancak Fransız locaları aracılığıyla burjuva hukuku ve özgürlük fikirlerinin etkisi Rusya'ya sızmaya başlamıştır.

Burada akıllara “geleceğin Dekabristlerini masonluğa çeken ne olmuştur?” sorusu gelmektedir. Dekabristlerin masonluğa yaklaşmasını sağlayan ilk nedenler “kardeşlik, sevgi ve eşitlik” sloganları, ahlaki olgunlaşma, eğitimin ve bilginin yayılması çağrılarıdır. Bunun yanı sıra pek çoğunun ailesinde mason akrabalar bulunması da bu sebepler arasında gösterilebilir. 18. yüzyılın sonlarından itibaren Trubetskoy, Çernişev, Muravyov, Lopuhin, Repnin gibi aileler ünlü mason aileleri arasındadır (Şapovalov, 2007, s. 54).

1815 yılının sonunda çoğunluğu muhafız alaylarındaki gençlerden oluşan ve “Birleşik Dostlar” locasının üyeleri arasında yer alan küçük bir grup kendi bağımsız localarını kurmaya karar vermişlerdir. Bu loca birbirini iyi tanıyan ve benzer siyasi görüşleri paylaşan kişilerden oluşan kapalı bir çevreye benzer bir yapı oluşturmayı amaçlamıştır. Zaman ilerledikçe bu loca gereğinden fazla büyümüş toplantılarına katılanların sayısı iki yüze yaklaşmıştır. Ancak bu durum arayış içindeki üyeleri tatmin etmemiştir. Başlangıçta aristokrat bir nitelik taşıyan locada Velihaht Prens Konstantin Pavloviç, General Benkendorf, Prens Narişkin gibi birçok seçkin soylu bulunmaktadır. Ancak yeni

üyelerin katılımıyla loca önemli ölçüde değişmiş, belirsiz ve düzensiz bir topluluğa dönüşerek askerî muhafız gençliğinin toplandığı bir eğlence topluluğuna benzemeye başlamıştır. Zamanla asli masonik çalışmalarının yerini ziyafetlerin almasıyla birçok üyede memnuniyetsizlik başlamış ve loca fiilen dağılmıştır. Buradan ayrılan üyelerin bazıları başka localara geçmiş bazıları ise Kasım 1815 yılında “Üç Erdem” locasını kurmuştur. Resmî olarak 11 Ocak 1816 tarihinde açılan bu locada dört soylu isim özellikle öne çıkmaktadır. Bu isimler ileride Dekabrist olarak tanınacak Volkonski, Lopuhin, Dolgorukov ve Trubetskoy’dur. Bir süre sonra locaya Pavel Pestel de katılmış böylece Dekabrist hareketi ile masonluğun doğrudan ilişkisi başlamıştır (Şapovalov, 2007, s. 54).

Kurtuluş Birliği

Prens Volkonski’nin önerisiyle “Üç Erdem” locası diğer localardan gelen üyelerle ve kısmen de yeni kabul edilen mason olmayan üyelerle genişlemiştir. Ancak yeni üyelerin seçimi oldukça titiz bir şekilde yapılmıştır. Bu süreçte Aralık ayı sonunda Matvey İvanoviç Muravyov-Apostol, 2 Ocak 1817 tarihinde kardeşi Sergey İvanoviç Muravyov-Apostol ve aynı ayın sonunda ise Nikita Mihayloviç Muravyov’un locaya kabul edilmesidikkat çekmektedir (Şapovalov, 2007, s. 55). “Üç Erdem” locasının çalışmalarıyla paralel olarak ve onun bünyesinde 1816 yılı boyunca muhalif eğilimli iki subay grubu gizli bir topluluk kurma fikrini tartışmıştır. *Kurtuluş Birliği* adlı örgüt, Aleksandır Nikolayeviç Muravyov tarafından 1816 yılının Aralık ayında bu tartışmaların sonucunda kurulmuştur. Kurucu üyelerin yaşları dikkate alındığında, iyi askerî eğitim almış ve Borodino Savaşı gibi bir cephe tecrübesine sahip genç askerlerin büyük düşünceler içerisinde oldukları anlaşılmaktadır³. Örgüt, 1814 yılında Fransa’da mason olan Aleksandır Muravyov’un inançları ve gerekçeleri sayesinde özünde mason locasının gizli bir kolu haline gelmiştir. Dekabristler davası soruşturmasında Trubetskoy bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Yukarıda da söylediğim gibi masonluğa o dönemde oldukça bağlı olan Aleksandır Muravyov bir cemiyetin ancak loca aracılığıyla var olabileceğini kanıtlamaya çalışıyordu. O, o dönemde ‘Üç Erdem’ adıyla faaliyet gösteren locanın başkanı olmaya çabaladı ve bunda başarılı oldu.” (Şapovalov, 2007, s. 55).

Kurtuluş Birliği’nden önce yarı gizli birkaç topluluk kurulmuştur ancak gerçek anlamda bir tüzüğü, somut görevleri, taktik ve stratejik planları olan yani bir dost çevresinden çok bir siyasi örgüt niteliği taşıyan yapı tam olarak bu Kurtuluş Birliği’dir. Bu birliğin temel olarak üç görevi bulunmaktaydı: Mutlak monarşinin sınırlandırılması veya kaldırılması, serflik sisteminin kaldırılması ve temsili yönetimin, anayasal bir meclis sisteminin getirilmesi (Gordin, 2025, s. 101).

Refah Birliği

İyi bir örgütlenmesi olmasına karşın belirsiz bir programa ve az sayıda üyeye sahip olan Kurtuluş Birliği varlığını korumakta zorlanmış ve 1821 yılında yerini *Refah Birliği*’ne bırakmıştır. Bu yeni birliğin ideologları ülkedeki kamuoyunu köklü bir şekilde değiştirmek ve mevcut düzene karşı çıkan insanlar yetiştirmek için kararlı bir şekilde çalışmayı amaçlamışlardır. Kuruluş döneminde muhafız topçu birliğinde üsteğmen rütbesinde bulunan Yevgeniy Obolenskiy daha sonra yapılan sorgulama sırasında birliğin amaçlarını “Topluluğun ilerideki hedefi, devlette anayasal bir yönetim biçimi kurmaktır. Yakın hedefi ise eğitimin yaygınlaştırılması, gençlerin ahlâkının iyileştirilmesi, devletin verdiği görevlere yalnızca görev bilinciyle değil, toplumsal sorumlulukla yaklaşmak idi... Son olarak topluluk devlet yönetiminde sessiz ve fark edilmeden bir devrim gerçekleştirmeyi umuyordu.” şeklinde açıklamıştır (Gordin, 2025, s. 102).

Topluluğun Merkez Konseyi’nde Trubetskoy, Sergey ve Matvey Muravyov-Apostol kardeşler, Lunin, Pestel, Mihail Orlov, Nikita Muravyov, Nikolay Turgenyev gibi isimlerin yanı sıra Muhafız Kurmay Birliği’nde görev yapan ve 1820 yılında gizli topluluk hakkında ilk ihbarı yapan Mihail Gribovskiy de bulunuyordu. 14 Aralık’taki ayaklanmanın önderleri olarak karşımıza çıkacak kişiler arasında olan Trubetskoy, Obolenskiy ve Puşçin de Refah Birliği üyelerindendir.

³ Birlik kurulduğu dönemde Muravyov 24, Trubetskoy 26, Rileev 21, Yakışın 23, Muravyov-Apostol 19 yaşındadır.

Topluluk kısa sürede 200 üyeye ulaşmış ve Petersburg, Moskova, Kiev, Poltava, Tambov, Kişinev, Tulçin ve Nijni Novgorod gibi şehirlerde şubeler kurmuştur. Üyeleri arasında çok sayıda kurmay subay mevcuttur ve bu gizli örgütün mensupları neredeyse bütün muhafız alaylarında bulunmaktadır.

Refah Birliği'nin kongrelerinde önde gelen soylular ve reformistler üzerinde düşünülen reformları geliştirmekte ve olgunlaştırmaktadır. Burada, Rus İmparatorluğu'nun bir cumhuriyete dönüştürülmesi, siyasi olarak gerekçelendirilmiş bir "çarı öldürme" fikri, ordunun yardımıyla iktidarın ele geçirilmesi yani askerî devrim gibi fikirler üzerinde tartışılmakta ve birliğin programı geliştirilmektedir (Şapovalov, 2007, s. 102). Özellikle Refah Birliği döneminde yeni bir soylu muhalif tipi ortaya çıkmıştır. Bu soylular için yalnızca despotizm ya da serflik sistemi değil Çarlık Rusyası'nın tüm ruhu, devlet ve toplum yaşamının hemen her yönü kabul edilemezdir. 18. yüzyılın avangardları devletin temel yapısını reforme etmeyi, mutlak monarşiyi sınırlayan bir anayasa hazırlamayı ve böylece idare sistemini iyileştirmeyi hayal etmekteydiler. Pestel, Ruskaya Pravda adlı bir program çerçevesinde adı Halk Meclisi olan bir parlamanto ile üniter, merkeziyetçi bir cumhuriyet kurulmasını, yürütme organı olarak da beş kişiden oluşan bir yürütme kurulu oluşturulmasını önermiştir. Ayrıca vergi sistemi, toprak dağılımı ve devlet maliyesi için ayrıntılı planlar içeren bir programda hazırlamıştır. Refah Birliği artık şunu görmektedir. Devletin temel ilkelerindeki çürüme tüm yapıyı sarmıştır ve dürüst ve gerçekçi bir devlet anlayışı bu acımasız, gıcırdayan mekanizma içinde artık sağlam bir unsur olarak güvenilir bir parça bulamamaktadır (Gordin, 2025, s. 102).

Refah Birliği içerisinde bir yandan fikirler konuşulmaya ve farklı görüşler dile getirilmeye devam ederken bir yandan da gruplaşmalar da başlamıştır. Bir grup daha sessiz ve şiddet içermeyen bir yol izlemekten yana iken Dekabristler, yönetimi güç kullanarak devirmeyi amaçlamaktadır (Erman, 2021, s. 9). Bu nedenle aynı yıl büyük çoğunluğunu subayların oluşturduğu ve birbirleriyle sıkı temas halinde olan iki örgüt daha kurulmuştur.

Kuzey Topluluğu

Petersburg merkezli olan *Kuzey Topluluğu* Nikita Muravyov'in önderliğinde kurulmuştur. Muravyov on bölümden oluşan anayasa taslağı hazırlayarak yapmak istedikleri reformları düzenlemiştir. Muravyov bu anayasa taslağında "mutlakıyetçi yönetim yıkıcıdır" ve "kutsal dinimizin buyruklarıyla ve sağduyu ile bağdaşmaz" ifadelerini kullanarak, Rusya'nın on üç devlete bölünmesini, her birinin mülk sahibi vatandaşların oyu ile kendi devlet hükûmetini seçmesini öngörmüştür. Ulusal düzeyde ise çarın vetosunu aşarak yasa çıkarma yetkisine sahip iki meclisli bir yasama organı da dâhil olmak üzere üç erk bulunmasını teklif eden Muravyov'in anayasası Amerikan anayasasından etkilenmiştir ancak onun aynı zamanda Eski Rus halk meclisi Veçe'ye duyduğu ilgi de önemli bir esin kaynağıdır (Hamburg, 2006, s. 125). Taslakta ayrıca serflikin tüm biçimleri kaldırılarak Rus devletinin bütün sakinlerine vatandaş sıfatı verilmesi, federe devletin başkentini etnik toplulukların yaşadıkları topraklarla çakışmayacak biçimde St. Petersburg olması, kanun yapma gücünün ulusal bir meclise verilmesi öngörülmektedir. Buna göre Yüksek Duma ve Temsilciler Meclisi olmak üzere iki meclisten oluşan bir halk kurultayı bu federe devletin bütün yetkilerini kullanacaktır. Çar ise sadece bu federasyonun önde gelen memuru konumunda olacaktır. Anayasanın en belirgin unsurlarından birisi ise vatandaşlık hakları ve özgürlükler konusundaki tutumdur. Buna göre ülkede inanç özgürlüğü ile toplanma ve konuşma serbestiyeti sağlanarak her türlü sansür de kaldırılacaktır. Dolayısıyla bu taslağın esas amacı ülkedeki monarşik yapının ilga edilerek anayasal bir meşruti yönetim sistemine geçilmesidir (Erman, 2021, s. 9).

Kuzey Topluluğu esasında Aleksandır Puşkin'in 1830'larda yazdığı gibi kökleri geçmişte bulunan otokrasi ve boyarlar arasındaki çekişmeye bir tepki olarak faaliyet göstermektedir. Kahovskiy darbe girişimi sonrası kurulan soruşturma heyetine verdiği ifadesinde akımın, bürokrasinin ağır baskısına, soylu haklarına karşı gösterilen saygısız davranışlara ve yabancılara ayrıcalıklar tanınmasına karşı gösterilmiş bir tepki olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Aleksandır Bestujev de amacın esasında aristokrasi ile yumuşatılmış bir monarşi olduğunu belirtir (Walicki, 2009, s. 112).

Güney Topluluğu

Kuzey Topluluğu kadar ılımlı olmayan Güney Topluluğu Pavel Pestel liderliğinde 1821 yılında Ukrayna’da örgütlenmiştir. Radikal fikirleriyle tanımlanan bu topluluk cumhuriyetçi bir yönetim sistemi, mülkiyetin yeniden düzenlenmesi ve köklü toplumsal reformlar talep etmiştir. Topluluğun izlediği politikaları anlamak için kurucusu Pavel Pestel’i iyi anlamak önemlidir.

1793 yılında doğan Pavel Pestel Çarlık Ordusu Muhafız Alayları içerisindeki en parlak subaylardan biridir. Çarlık Ordusu’nun en elit subaylarının yetiştirildiği Pajeskiy Kolordusu’nda yetişmiştir ve Borodino Muharebesi’nde ağır yaralanarak cesaret madalyası ile ödüllendirilmiştir (Neçkina, 1988, s.141). Yüksek disiplin anlayışına sahip korkusuz bir subay olan Pestel aynı zamanda ateşli bir cumhuriyetçidir ve Fransız Jakobenlerine hayranlık duymaktadır. Reformları zaman içerisinde değil de ordunun silahlı desteğini sağladığı bir devrim ile yapmaktan yana fikirlere sahip olan Pestel bu amaçla Çar I. Aleksandır’ı öldürmeyi planlamıştır (Medinskiy, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2025).

Askerî yeteneklerinin yanında Pestel Yeni Ahit’i adil bir toplumun doğal hukuk temeli olarak gören katı bir Hristiyandır. Hristiyan hukukunun ruhuna aykırı olan dinî uygulamaların yasaklanmasını talep etmiştir. Pestel çoğu zaman sonraki dönem eşitlikçi cumhuriyetçilerin habercisi olarak değerlendirilmiştir ancak aynı ölçüde onun 20. yüzyılın etnik temizlikçilerini de önceden haber verdiği söylenebilir (Hamburg, 2006, s. 125).

Pestel de tıpkı Muravyov gibi yapmak istediği reformları Rus Hukuku adını verdiği ve on bölümden oluşan bir anayasa taslağı ile dile getirmiştir. Pestel bu anayasanın hazırlanmasının amacını, bir anayasa hazırlanması sorununun ileride toplanacak bir meclise bırakılmayıp önceden kararlaştırılması olarak açıklamıştır. Ayrıca askerî darbenin başarıya ulaşmasından sonra diktatörlük yetkileriyle donatılmış bir geçiş hükümetinin kurulması gerektiğini de eklemiştir (Walicki, 2009, s. 118). Diğerine göre daha sert tekliflerde bulunan bu anayasa bir reform anayasasından çok darbe anayasasına benzemektedir. Toprakların kamu mülkü ve özel mülk olarak ikiye bölünmesi, soyluluk dahil bütün feodal tabakaların ortadan kaldırılması, Muravyov’dan farklı olarak vatandaşlık haklarına sahip olmak için belirli miktarda mülk sahibi olmanın gerekmemesi gibi konular anayasada geçen maddelerin birkaçıdır. Yönetim şekli olarak da yasama yetkisinin tek meclisli bir halk kurultayına; yürütme yetkisinin bu halk kurultayı tarafından beş yıllık bir dönem için seçilen beş üyeli Devlet Duması’na, yargı ve denetim işlevlerinin de yaşam boyu görevde kalmak üzere seçilerek atanan ve yüz yirmi üyeden oluşan Yüksek Konsey’e verilmesi önerilmektedir. Vatandaşlık hakları olarak da ibadet özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, basın özgürlüğü ve konut dokunulmazlığını istemekle beraber herhangi bir dernek ya da birlik kurulmasını yasaklamaktadır (Walicki, 2009, ss. 118-121).

Rus topraklarında yaşayan milletler hakkında ise Pestel çok sert değişikliklere gitme taraftarıdır. Bir ulus devlet kurmayı düşünen Pestel, İslamiyeti ve Yahudiliği bazı koşullar altında tolere etmeye hazır olduğunu açıklasa da Müslümanların Hristiyanlığa geçmesi için devrimci rejimin misyonerlik yapmasını savunmuştur. Yahudileri ise “ayrıcalıklı” statülerinden vazgeçemedikleri takdirde hükümetin onlara “Küçük Asya’da bir yerlerde” kendi devletlerini kurmaları için yardımcı (!) olması (Hamburg, 2006, s. 125) konusunda uyarmakta, Finler’in ve Ukraynalılar’ın Ruslaştırılmasını, Yahudilerin ise Rusya’dan tamamen çıkarılmasını savunmaktadır (Figs, 2024, s. 127).

Birleşik Slavlar Derneği

Dernek 1823 yılında günümüz Batı Ukrayna topraklarına bulunan Novgrad-Volinsk şehrinde kurulmuştur. Derneğin kurucuları topçu subayları olan Andrey ve Pyotr Borisov kardeşler ile Polonyalı bir siyasi sürgün olan Yulian Lyublinskiy’dir. Derneğin temel politikası bütün Slav halklarını birleştiren bir federatif devlet sistemi kurmaktır. Derneğin programına göre Bohemya, Macaristan, Polonya, Rusya, Transilvanya, Dalmaçya, Hırvatistan, Moldovya, Morovya ve Sırbistan bu federatif yapının üyeleri olacaktır. Bu devletlerin kendine has özelliklerini dikkate alan kanunları olacaktır ve temsilciler yılda bir sefer olmak şartıyla başkentte toplanacaktır (Pavlov, 2017, s. 80).

Derneğin yapısına bakıldığında birçok nokta dikkati çekmektedir. Bunların başında üye yapısı gelmektedir. Dernek, diğer topluluklar gibi yüksek rütbeli subayların aksine daha düşük rütbede olan ve önemli görevleri olmayan askerlerden ve toprak sahibi olmayan kişilerden oluşmaktadır. Bu üyeler üye olduktan sonra kod isimler edinmişlerdir. 1825 yılının Eylül ayında Güney Birliği ile birleşene kadar tamamen kapalı bir yapıda faaliyet göstermiştir. Öyle ki üyeler diğer birliklerin varlığından bile haberdar olmamışlardır. Amaçlarını “Birleşik Slavların Kanunu” ve “Birleşik Slavların Yemini” adlı iki belgede toplamışlardır. Silahlı mücadeleye ve askerî bir hareketlenmeye mesafeli politikalar izlemişlerdir. Fakat Güney Birliği’ne katılmalarından sonra birçok üye Çar’ın öldürülmesine katılmak için yemin etmiştir. Bütün diktatörlüklere karşı olmuşlardır ve bu da Güney Birliği’nde Pestel’in temel politikalarına aykırı bir görüştür (Pavlov, 2017, s. 81).

Birleşik Slavlar Derneği’nin üyeleri, köleliğe yani serfliğe karşıydı ve bunu yasalarında “Kendin köle olmak istemiyorsan, köleye sahip olmayı da dileme.” şeklinde belirtmişlerdir. Bu ortak programda köylü sorunu merkezî bir yer tutmuştur. Dernek üyeleri köylülerin özgürleştirilmesi konusunda hemfikirdir ve serflik sisteminin zorluklarını anlattıkları tasvirler diğer gizli topluluklardaki birçok Dekabristin yazdıklarından daha canlı ve etkileyicidir (Neçkina, 1955, s. 154).

Dernek hakkında son olarak güven konusunu vurgulamak gerekir. Programlarında bu konuya verdikleri önemi “Arkadaşımdan ve silahından başka kimseye güvenme, arkadaşın sana yardım eder, silahın seni korur” şeklinde dile getirmişlerdir (Neçkina, 1955, s. 161).

Dekabrist Ayaklanması

İyi eğitim almış ve genç subayların Avrupa’daki siyasi gelişmelere yakından tanık olmaları Rusya’da aksaklıkları reformist bir anlayış içerisinde girmelerine sebep olmuştur. 1820 yılında İspanya kralı Ferdinand’a karşı Yarbay Riego’nun başlatmış olduğu isyan, İtalya’da Sicilya ve Napoli’de başlayan ayaklanmalar ve 1821 yılında Mora Yarımadası’nda Osmanlı Devleti’ne karşı başlayan ayaklanma gibi olaylar bu siyasi gelişmelerin başında gelmektedir. Biraz daha geriye gidildiğinde 1783 yılında ABD’nin Birleşik Krallıktan ayrılışının da Dekabrist subaylara ilham kaynağı olduğu söylenebilir. Orduda görev yapan diğer subaylara göre çağa daha uygun eğitim almış olan Çarlık Muhafız Birlikleri subaylarının bu olayları değerlendirmeleri farklı olmuştur. Subayların çoğunun Napolyon’a karşı kazanılan zaferde aktif rol almaları, bazılarının cesaret madalyası ile ödüllendirilmiş olması subayların ordu içerisindeki etkinliğini ve saygınlığını artırmıştır. Bu iki etkenin birleşmesi ile güvenleri artan subaylar gizli örgütlenmelerdeki konuşmalar neticesinde düşündükleri reformları uygulamak için artık askerî bir darbenin kaçınılmaz olduğu kanaatine varmışlardır. Ancak Çar’ın ani ölümü ile harekete geçilmesi planlanan zaman öne alınmıştır.

Veliaht Prens Konstantin ve Veliaht Prens Nikolay arasında süren tahta çıkma görüşmeleri Dekabrist subaylar için bir fırsat olmuştur. Daha önce Konstantin’in gönüllü olarak tahttan feragat etmesinden ve kardeşinin veliaht çar olarak atanmasını resmileştiren manifestodan haberi olmayan I. Nikolay, çarın ölümü üzerine hemen yeni çara bağlılığını bildiren bir yemine bulunmuştur (Montofiore, 2019, s. 361). Kardeşini çar tayin eden mektuptan o anda haberi olan Nikolay, Konstantin’e derhal gelip çar olarak tahta çıkmasını bildirmiştir. Fakat Konstantin’in olumsuz yanıtı üzerine Nikolay yeni Rus Çarı olarak tahta çıkmak zorunda kalmıştır. Zamanın şartları dikkate alındığında bu haberlerin ulaşması ve cevaplanması için gerekli olan süre içerisinde Rusya kısa bir süre de olsa çarsız kalmıştır. Bu kaosu fırsat olarak değerlendiren Dekabristler darbe için harekete geçmişlerdir.

Dekabristleri ani olarak harekete geçiren başka bir olay ise kendileri hakkında başlatılan bir soruşturmadır. İlk olarak İngiliz asıllı bir Rus askeri olan İvan Şervud⁴ tarafından Ukrayna’nın Güney bölgesinde bir darbe girişimi olduğu bilgisi o zaman hayatta olan Çar I. Aleksandır’a iletilmiştir. (Neçkina, 1988, s. 198). Çar Aleksandır’ın ölümünden sonra General Dibiç üzerinde yürütülen

⁴ Bu hizmetinden dolayı Şervud’un soyadına I. Aleksandır tarafından “Sadık” anlamına gelen Verniy (Верный) ünvanı eklenmiştir.

soruşturmada çoğunluğu Güney Birliği üyesi olan subayların isimlerine ulaşılmıştır. Nikolay daha önce bilgisinin olmadığı bu soruşturmadan General Dibiç tarafından kendisine gönderilen bir kurye aracılığı ile haberdar olmuştur. General Dibiç ihbar mektubunu iki kopya olarak hazırlamış ve birisini Varşova'ya diğerini ise Petersburg'a göndermiştir. Bunun sebebi General Dibiç'in hangi veliahtın Çar olarak tahta çıkacağını ve nihai çarın nerede olduğunu bilmemesidir (Edelman O. V., 2010, s. 45).

Senato Meydanı

Olaylar saat 14 Aralık 1825⁵ günü sabah 9'da Mihail Bestujev-Ryumin ve Şepin'in Moskova Alayı'na giderek askerlere Konstantin'e yemin ettikleri için Nikolay'a yemin etmemeleri gerektiğini söylemeleri ile başlamıştır (Gordin, 2025, s. 361). Bestujev ve Şepin'in ateşli nutuklarına inanan muhafız alayına bağlı 3. ve 6. bölüğün askerleri silahlanarak Senato Meydanı'na doğru yürüyüşe başlamışlardır. Çar I. Nikolay'a Moskova Muhafız Alayı'nın yeni çara bağlılık yemini etmeyi reddettiğinin bildirilmesi üzerine Senato Meydanı'na çıkan Çar isyancılarla yüzleşmiş ve ilk olarak isyandan vazgeçmeleri için görüşmek üzere General Milaradoviç'i toplanan gruba göndermiştir. Görüşme yapılırken Milaradoviç'in Dekabrist Pyotr Kahovski tarafından vurulması ile isyanın ilk kanı dökülmüştür⁶. Bunun üzerine Çar ilk olarak kendisine bağlılık yemini eden süvari birliklerini ateş etmeden sadece isyancıları dağıtmak üzere harekete geçirmiştir. Süvarilerin geri püskürtülmesi üzerine topçu birliklerine toplanan kalabalığa zarar vermeden yüksekten top atışı emri vermiştir. Bu topçu atışına rağmen isyancılar dağılmamışlardır. Bunun üzerine Çar isyancıların üzerine top atışı yapılmasını emretmiştir. Bunun sonucunda isyancılar panik haline kaçışmaya başlamış ancak tekrar toparlanmışlardır. Beklediklerinden sert bir müdahaleye maruz kalan isyancılar cephaneliklere ulaşmak üzere donmuş olan Neva Nehri'ne yönelmişlerdir. Bunun üzerine Çar tekrar top atışı emrini vermiş, ancak bu sefer isyancılara değil kaçış istikametinde nehrin buz tutmuş yüzeyinin hedef alınmasını emretmiştir. Dağınık bir halde koşan isyancılar buzun kırılması üzerinde nehre düşerek boğulmuşlardır. Böylece halkın da toplanarak⁷ izlediği isyan kısa sürede bastırılmıştır (Medinskiy, Erişim tarih: 10 Eylül 2025).

Darbeye inanmış olan subaylarla askerlerin arasındaki eğitim düzeyinin çok farklı olması darbe girişiminin başarısız olmasını etkileyen faktörlerden biridir. Senato Meydanı'na çıkan askerler subaylara göre daha az eğitilidir ve dönemin siyasi şartlarını çok farklı yorumlamaktır. Monarşinin, libarizmin ne olduğunu bile bilmeyen askerler tam anlamı ile ne için meydana gideceklerini bile bilmemektedir. Öyle ki askerler anayasa anlamına gelen Konstitutsiya kelimesini Veliaht Prens Konstantin'in Polonyalı eşi sanmaktadır (Mihayloviç, 1991, s. 10).

Darbe girişiminin başarısızlığında rol oynayan diğer bir faktör de isyancılar tarafından diktator (başkomutan) ilan edilen Trubetskoy'un darbe girişimi sırasındaki tutumudur. Başta isyancıların iktidarı devirmek için doğrudan saraya gitmesi planlanmıştır. Fakat saray yerine Senato Meydanı'na giden askerler, yeni çara bağlılık yemini etmiş olan subayların darbe girişiminden erken haberdâr olmalarına ve karşı koymak için hazırlanmalarına sebep olmuştur. İsyanın ilk anlarında emir-

⁵ Julien takvimine göre olan bu tarih Rusların o dönem kullandığı Grigoryen takviminde 26 Aralık 1825 tarihine denk gelmektedir.

⁶ İsyanın bastırılmasından sonra yapılan sorgulamada Kahovski, Milaradoviç'in yerine Çar gelseydi onu da öldüreceğini söylemiştir (Gordin, 2025, s. 395).

⁷ Senato Meydanı'na toplanan halkın arasında Rus tarihçi Karamzin'de bulunmaktadır. O anı arkadaşı edebiyatçı Dimitriyev'e yazdığı mektupta şu şekilde aktarmıştır. "Saraydaydım, kızarımla birlikteydim, İsaakiyevskaya Meydanı'na çıktım. Korkunç yüzler gördüm, korkunç sözler duydum. Beş altı taş ayağımın dibine düştü. Yeni çar korkusuzluk ve kararlılık gösterdi. İlk iki top atışı 'Kutup Yıldızı' Bestujev, Ryleyev ve onlara layık deliren yandaşlarını dağıttı. Ben bile barışsever bir tarihçi olarak top seslerini istedim. Çünkü isyanı bastırmanın başka bir yolu olmadığına emindim. Ne haç, ne metropolit etkili olabildi... Akşam saat yedide sarayda dua ayini yapıldı; sekizde herkes dağılmaya başladı. Askerler geceyi sarayın çevresinde ateşler arasında geçirdiler. Gece yarısı üç oğlumla birlikte artık sessiz sokaklarda yürüyordum, ama 15 Aralık sabahı saat 11'de Nevskiy Prospekti'nde hala kalabalık güruhlar gördüm. Yakında her şey yatıştı ve askerler kışlarına gönderildi..." (Bolotova, 2016, s. 33). Karamzin burada Kutup Yıldızı ifadesi ile reform yanlısı edebiyatçıların yayınladıkları dergiyi kast etmektedir.

komutayı ele alması gereken Trubetskoy bunu yerine getirmediği gibi Senato Meydanı'na dahi gelmemiştir⁸. Trubetskoy olay zamanında dolaştığı güzergâhı oldukça ayrıntılı biçimde sorguda anlatmıştır. Saray Meydanı, İsaakiyevskaya Meydanı ve Senato Meydanı'nından oluşan bu güzergâh soruşturma heyeti tarafından da teyit edilmiştir ve isyan süresince Trubetskoy'un olayların geçtiği bu üç ana noktanın etrafında dolaştığı anlaşılmaktadır. Trubetskoy, kendine ölüm cezası verileceğini bildiği için kendisini korkak değil ama şaşkın, kararsız bir insan olarak göstermeye çalışarak savunma yapmıştır. 14 Aralık'taki hareketlerini de aynı şekilde beklentilerinin boşuna olduğunu anlayan, kafası karışmış bir komplocunun çırpınışları olarak anlatmıştır (Gordin, 2025, s. 452). Çarın kendisi tarafından yapılan sorgulamasında "Biliyor musunuz size şimdi kurşuna dizdirebilirim" diye bağırması üzerine Trubetskoy "Dizin majesteleri, buna hakkınız var" (Trubetskoy, 1906, s. 43) şeklinde karşılık vermiştir. Buradan Trubetskoy'un ölümden korkmadığını ancak darbe günü tereddüte düştüğünü anlamak mümkündür.

Darbenin başarısız olmasının başka bir nedeni St. Petersburg'da Çar'ın muhafız alaylarının hepsinin bu kalkışmaya karışmayı kabul etmemeleri olmuştur. Bunun nedeni komutanlarının eğittikleri askerler üzerindeki etkileri ve askere verdikleri vatan sevgisidir⁹ (Özkan, 2020, s. 61). Buna en önemli örnek olarak sonradan Dekabrist ayaklamasına katılanların arasında Kavalergardskiy Alayı'nda bulunan subayların olmayışı verilebilir (Özkan, 2018, ss. 289-306).

Güney İsyanı

Kuzeyde olaylar bu yönde gelişirken güneyde herhangi bir hareketlenme henüz başlamamıştır. Çernigov Alayı Ayaklanması olarak da adlandırılan Güney İsyanı, 29 Aralık 1825 tarihinde başlamıştır. Petersburg'daki ayaklanmaya göre daha uzun süren bu olay 3 Ocak 1826 tarihinde bastırılmıştır (Neçkina, 1955, s. 345).

Kuzey Topluluğu'na göre daha radikal fikirleri içerisinde olan Güney Birliği her zaman silahlı bir devrimden yana olmuştur. Bunun için Çar I. Aleksandır'ı öldürmeyi dahi planlayan örgüt Petersburg'daki hareketin başarısız olduğunu haber alır almaz Sergey Muravyov-Apostol'un komutasında harekete geçmiştir. Sergey Muravyov-Apostol, kardeşi Matvey Muravyov-Apostol ve Mihail Bestujev-Ryumin 24-28 Aralık 1825 tarihleri arasında 1. Ordunun birkaç alayını ziyaret ederek onları harekete katılmaya ikna etmeye çalışmışlardır. 29 Aralık'ta, günümüz Ukraynası'nın Kiev bölgesinde Vasilkov kasabasında Muravyov-Apostol kardeşler Çernigov Piyade Alayı'nın komutan yardımcısı Yarbay Gebel tarafından tutuklanmıştır. Fakat kısa süre sonra dört subay, Dekabrist başka bir subayın yardımıyla serbest bırakılmıştır. Bir gün sonra Sergey Muravyov-Apostol, Çernigov Alayı'nın iki birliğinin komutasını ele alarak Vasilkov kasabasını ele geçirmiştir. Burada silah, mühimmat, erzak ve alayın hazinesine el koyan Muravyov-Apostol üç birliğin daha desteğini almıştır. 31 Aralık sabahı (12 Ocak) isyancı askerlerin önünde alayın papazı, Muravyov-Apostol ve Bestujev-Ryumin tarafından kaleme alınmış olan "Ortodoks Katekizmi" ve "Çağrı" adlı metinleri okumuştur. Bu belgelerde otokrasiye (mutlak monarşiye) karşı ayaklanma çağrısı

⁸ Çoğu Dekabrist sorguda Senato Meydanı'nda oluşan bu duruma değinmiştir. Ryleyev ilk ifadesinde "Prens Trubetskoy Senato Meydanı'nda komutanlığı üstlenmeliydi. Gelmedi ve bence bu o talihsiz günde meydana gelen tüm kargaşaların ve cinayetlerin başlıca sebebidir." diyerek eğer Trubetskoy görevini yerine getirseydi isyanın hızla ve kan dökülmeden sona ereceğini ima etmiştir. Aleksandır Bestujev ise "Eylem gününde Trubetskoy askerleri meydana bekleyeceğini vaat etmişti ama neden gelmedi bilmiyorum. Bu bizler ve askerler üzerinde kesin bir etki yaptı çünkü küçük rütbeli ve isimsiz olarak kimse komutanlığı üstlenmeye cesaret edemedi." sözleri ile bu aksaklığı dile getirirken Obolenskiy "Herkes eylem planını ve kendi görevlerini Prens Trubetskoy'dan bekliyordu ancak ondan hiçbir şey alamadılar. Çünkü 14 Aralık'ta meydana yoktu. Bu yüzden her şeyde tam bir kargaşa oluştu." Sözleri ile Bestujev'in kesin etki yorumuna katılmıştır (Gordin, 2025, s. 451).

⁹ Kavalergardskiy Alayı'nın Çar ve devlet yanlısı tutumu, Dekabrist ayaklanmasından önce de sonra da değişmemiştir. Ayaklanmanın bastırılmasından uzun yıllar sonra alayın komutanı Tümgeneral Vladimir İvanoviç Baryatinskiy'in yaptığı konuşma, Kavalergardskiy Alayı'nın siyasal duruşunun aradan geçen on yıllara rağmen aynı kaldığının en açık göstergesidir. "Kardeşlerim, kuşkusuz bu hizmetinizin ne denli onurlu olduğunu biliyorsunuz. Hepimiz için kutsal değerler olan Çar'ı, aziz dinimizi ve vatanımız Rusya'yı koruyarak siz, insanlarımıza çok büyük fayda sağlamış oluyorsunuz. Bu hizmetimiz neden onurlu ve kutsaldır? Çünkü Rusya'nın tüm toprakları için biz kanımızı ve hayatımızı feda ediyoruz." (Özkan, 2020, s. 61).

yapılmaktadır. Daha sonra isyancılar Jitomir bölgesine doğru yürüyüşe geçmiş, burada onlara iki birlik daha katılmıştır. Toplamda 17 subay ve yaklaşık 1000 askerlik bir güce ulaşan ordunun yolu Tümgeneral Geismar komutasındaki hükümet birlikleri tarafından kesilmiştir. Bunun üzerine isyancılar güneye, Bela Tserkov yönüne dönmek zorunda kalmışlardır. Buradaki amaç 17. Avcı Alayı ile birleşmeyi planlamalarıdır. Ancak kısa süre sonra Muravyov-Apostol fikir değiştirerek, içerisinde Birleşik Slavlar Topluluğu üyelerinin bulunduğu 8. Piyade Tümeni ile birleşebilmek için Jitomir yönüne ilerlemeye karar vermiştir. Çernigov Alayı Ayaklanması, 3 (15) Ocak 1826 tarihinde Geismar'ın birlikleriyle yaşanan çatışma sonucunda bastırılmıştır. İsyanın sonucunda 900 kişi hükümet birliklerince esir alınmış ve yaklaşık 50 kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Neçkina, 1955, ss. 345-377).

Güney ayaklanması plana göre birçok alayı kapsayacak, Vasilkov yönetiminin öngörüsüne göre yaklaşık 70 bin kişiyi içine alacak bir hareket olarak tasarlanmıştır. Aralık ayının ilk yarısında oluşan genel duruma uygun olarak Petersburg'daki ayaklanmayı desteklemek ve ona yardım etmek amacıyla genişlemek üzere planlanmıştır.

Dekabrist ayaklanmasının trajik yönlerinden birisi, Güney ayaklanmasının başlangıçtaki tasarısının aslında Petersburg'daki durumla organik bir bağa sahip olmasına rağmen fiilen bu bağlamdan kopmuş olmasıdır. Petersburg'daki ayaklanma aynı gün başlayıp sona ermiş ve yenilgiyle bitmiştir. Bu yenilginin haberi güneye ancak on bir gün sonra, 25 Aralık'ta ulaşmıştır. O anda artık desteklenecek hiçbir şey kalmamıştır. Başkentteki isyan bastırılmış, iktidar ele geçirilememiş, çar karşıtı olan isyancılar Petropavlovsk Kalesi'ne kapatılmış ve yeni imparatora yemin töreni yapılmıştır. Yani artık hiçbir kahramanlık başkentteki hareketi yeniden canlandıramayacak ve devrimin esas amacı olan iktidarın ele geçirilmesini sağlamayacaktır (Neçkina, 1955, s. 347). Güney ayaklanmasının Kuzey ayaklanmasından en belirgin farkı buradadır. Kuzeyde az da olsa bir iktidar değişikliği ihtimali varken Güney'de böyle bir ihtimalden söz etmek mümkün değildir.

Senato Meydanı'na Trubetskoy'un gelmemesinin bütün planları bozduğu gibi güneydeki ayaklanmada da Pestel'in Petersburg'da ayaklanmanın başlamasından bir gün önce tutuklanması planları değiştirmiştir. Zaten kuzeydekilerden zamanında ve sağlıklı bilgi alamayan güneydeki isyancıların liderlerinin Pestel ile bağlantısı kesilince moral bozucu bir bekleyiş süreci başlamıştır. Pestel'in Petersburg'daki yenilgiden ancak 23 Aralık'ta haberi olmuştur ki kendisi o tarihte tutukludur (Neçkina, 1982, s. 120). Olayların planlama aşamasından itibaren ayaklanmanın mutlaka Petersburg'dan başlamasının şart olmadığı ve herhangi bir yerde başlayabileceği konusunda Pestel'le fikir ayrılığında olan Muravyov-Apostol komutayı ele alarak birlikleri harekete geçirmiştir. Yani Petersburg'da yenilginin sebebi olan komuta aksaklığı Güney Ayaklanması'nda da tezahür etmiştir.

Hem kuzeyde hem de güneyde meydana gelen iki başarısız isyan sonrası yapılan soruşturmalarda toplam 579 kişi tahkikata uğramıştır (Kurat, 2023, s. 338; Trubetskoy, 1906, s. 10; Montofiore, 2019, s. 366). Bu kişilerin arasında herhangi bir gizli topluluğun üyesi olmayan ama ayaklamaya katılmış olan 40 kişi bulunmaktadır (Şkerin, 2019, s. 170). Hakkında soruşturma yapılan kişilerin 456'sı asker, 72'si devlet memuru, 51'i ise sivil kişilerden oluşmaktaydı (Neçkina, 1988, s. 403).

Sorgulamalar dönemin hukuk sisteminde bazı yeniliklere gidilmesini mecbur kılmıştır. Çar Adalet Bakanlığı ve davaları yürüten Senato gibi tüm sivil yargı organlarını devre dışı bırakarak yeni bir heyet kurulmasını emretmiştir. Bu heyetin içerisinde Senato'dan, kiliseden üyeler de bulunmuştur. İsyanın bastırılmasından sonra hemen tutuklananların sorgusuna Çar bizzat katılmış ve yakından tanıdığı kişileri¹⁰ bizzat sorgulamıştır.

Yeniliklerden birisi de kanunlar hakkındadır. Dekabristler tutuklanmıştır, sorgulanmaktadır fakat ülkede ne bir ceza kanunu ne de düzenli bir yasa sistemi bulunmaktadır. Yasalar henüz kodifiye

¹⁰ Mihail Nikitiç Muravyov, 18. yüzyılın sonlarında II. Katerina döneminin tanınmış bir aydın ve yazardı. I. Aleksandır döneminin başlarında Moskova Üniversitesi'nin bir üyesi ve Eğitim Bakanı yardımcısı olarak görev yapmıştır. Mihail Nikitiç, Pavloviç kardeşlere - geleceğin çarı Aleksandır I ve Konstantin Pavloviç'e - Rus dili ve tarihi dersleri veriyor ve onların eğitimine katılıyordu. Onun oğlu Nikita Mihayloviç Muravyov ise Dekabrist hareketinin en önemli isimlerinden biri, anayasa taslağının yazardı. İkinci oğlu Aleksandır Mihayloviç de Dekabrist hareketine katılmıştı. Yani aynı kişi hem geleceğin Rus çarını hem de geleceğin devrimcisini yetiştirmişti. (Edelman, Erişim tarihi:10 Eylül 2025).

edilmemiştir. Bu da geçmişte çıkarılmış bütün yasa ve fermanların yürürlükte olduğu anlamına gelmektedir. Hiçbir eski yasa resmen kaldırılmamıştır. Örneğin IV. İvan'ın "Sudebnik"i¹¹ bile hala geçerli sayılmaktadır. Sanık sayısı oldukça fazladır fakat hangi ölçütlere göre, hangi yasalara dayanarak ve nasıl yargılanmaları gerektiği tamamen belirsizdir. Eğer IV. İvan'ın Sudebnik'ine göre hareket edilse hepsini kaynar zift kazanına atmak gerekmektedir ama bunun artık pek "çağdaş" bir yöntem olmadığı da açıktır. Oysa Nikolay iyi bir çar olmak, keyfilik ve despotlukla suçlanmaktan kaçınmak istemektedir. Dekabristleri yasaya göre mahkum etmek arzusundadır. Fakat bunu mümkün kılacak uygun bir yasanın ülkede mevcut olmadığı kısa sürede anlaşılmıştır (Edelman, Erişim tarihi:10 Eylül 2025).

Bu çıkmazdan kurtulmak için Nikolay ağabeyinin de danışmanı olan ünlü devlet adamı Mihail Speranskiy'ye, Dekabristlerin suçluluk derecelerini belirleyecek bir ölçü sistemi hazırlama görevini vermiştir. Bu tercih oldukça anlamlıdır çünkü Speranskiy, I. Aleksandır döneminin en liberal bürokratlarından biri olarak tanınmaktadır. Dekabristler arasında devrimden sonra kurulacak geçici hükümete kimlerin girmesi gerektiği tartışılırken adı ilk anılanlardan biri de Speranskiy olmuştur. Öyle ki Dekabristler sorgulanırken, Speranskiy'nin kendisinin bu harekete dahil olup olmadığı yönünde şüpheler vardır ve sanıklar bu konuda da sorguya çekilmiştir. Nikolay, bir zamanlar şüphe altındaki bir isim olan Speranskiy'e Dekabristleri suç derecelerine göre sınıflandıracak hukuki temeli hazırlama görevini vererek hem çevresine açık bir siyasi mesaj göndermekte hem de Speranskiy'nin sadakatini sınamaktadır.

Speranskiy bütün sanıkları suçluluk derecelerine göre 11 kategoriye ayırma fikrini ortaya atmış ve her kategori için ayrı bir suçlama içeriği tasarlamıştır. Birinci kategori en ağır olanıdır. Bu gruba çarı öldürme niyeti, çar suikasti üzerine yapılan konuşmalara katılma ve buna benzer en ciddi suçlamalar dahildir. Bundan sonraki kategorilerde ise suçların ağırlığı kademeli olarak azalmaktadır. Speranskiy her suçluluk derecesi için yaklaşık bir ceza türü de öngörmüştür yani her kategoriye suçun ağırlığına uygun bir örnek ceza biçimi düşünülmüştür (Edelman O. V., 2010, s. 351).

Yargılamalar sonucunda Pavel Pestel, Sergey Muravyov-Apostol, Kondraty Rileev, Mihail Bestujev-Ryumin ve Pyotr Kahovskiy birinci dereceden suçlu bulunmuş ve idama mahkum edilmiştir¹². Diğer subaylar ise rütbeleri sökülüp ünvanları alınarak Sibirya'ya sürgün edilmişlerdir. Senato Meydanı'ndaki ayaklanmaya ve Çernigov Alayı'ndaki isyana katılan erlerin büyük çoğunluğu ise Sibirya ile Kafkasya'daki birliklere gönderilmiştir¹³. O dönem incelendiğinde siyasi muhaliflerin çoğunlukla devletin uzak bölgelerine sürgün edildiği görülmektedir. Sibirya'ya seyahat eden İngiliz seyyah Holman'ın bölgeye dair gözlemleri ise, Sibirya'nın toplumsal yapısını ve genel durumunu yansıtmaları bakımından son derece dikkat çekicidir. Holman'a göre: "Sibirya devasa bir açık hava hapishanesiydi. XVII. yüzyılın başında suçlular, caniler, siyasî muhalifler Sibirya'ya sürgün edilir ve orada kimi zaman hayatlarının kalanı boyunca kamplarda çalışmaya mecbur tutulurdu. Bunlar genelde tuz ve gümüş madenlerinde çalıştırılırdı. Seyahatim esnasında bu mahkumların yanından geçtim. Zincirlenmiş kadın ve erkek grupları birbirine kelepçelenmiş çiftler tozlu yollarda vakarla ve sessizce yürüyordu (Özkan, 2019, ss. 846-847). Erlerin arasında en ağır cezayı alan Povetkin, onbaşı Lutskiy, onbaşı Şutov ve birkaç kişi daha ölüm cezasına mahkum edilmiş ancak bu ceza bin kırbaç ve kürek mahkumiyetine sürgünle değiştirilmiştir (Voytolovskiy, 1925, s. 137).

Sibirya'da mahkumlar ilk olarak zor şartlar altında yaşamışlardır. Daha sonra Çita şehrine nakledilmişler ve burada ilk yıllara oranla daha rahat şartlar altında çalışmışlardır. Eşlerinin de

¹¹ Rusya'daki sınıflı monarşi dönemine ait bir yasa derlemesi; 16. yüzyıl Rus hukukunun anıtı, Rus tarihinde hukukun tek kaynağı olarak ilan edilen ilk normatif-hukuki belgedir.

¹² Sanıklar 13 Temmuz 1826 tarihinde asılarak idam edilmişlerdir. Çar idamları ile yakından ilgilemiştir. Saat kaçta, hangi düzenle hatta hangi askerlerin bulunacağını bizzat kendisi yazılı olarak belitmiştir. İnfazların gerçekleştiği Petersburg askerî valisi Genel Golenişev-Kutuzov tarafından Çar'a "İdam, hem görev başındaki askerler hem de az sayıdaki izleyiciler açısından gerektiği gibi sessizlik ve düzen içinde tamamlandı. Fakat cellatlarımızın tecrübesizliği ve idam düzenini ilk seferde kuramamaları nedeniyle üç kişi - Ryleyev, Kakhovskiy ve Muravyov - düşüp ipten kurtuldular fakat kısa süre sonra tekrar asıldılar ve hak ettikleri şekilde öldüler" (Neçkina, 1980, s. 22) şeklinde rapor edilmiştir. İnfaz sırasında yere düşen Muravyov-Apostol'un "Zavallı Rusya! Bizi doğrudüzgün asamadı bile" dediği aktarılır.

gelmesi ile düzenli bir aile hayatına kavuşan sürgünler, yaşadıkları bölgelerde sosyal faaliyetlerde bulunmuşlardır. Cezaevlerindeki sürelerini tamamlayıp yerleşim yerlerine geçtiklerinde Dekabristler, Sibirya'nın kültürel tarihinde önemli olmasa da kalıcı bir iz bırakmışlardır. Okullar açmış, halk arasında tarım ve zanaat bilgilerini yaymış, birçok bakımdan dönem için örnek teşkil eden çiftlik ve işletmeler kurmuşlardır. Özellikle Yakuşkin'in Yalutorovsk çevresindeki halk eğitim ve kültür çalışmaları önemlidir. Bu halkaya Matvey Muravyov-Apostol, Obolenskiy, Puşçin'in de katılmasıyla Dekabristler yerel halkın aydınlanması için büyük katkıda bulunmuşlardır. Yakuşkin biri erkek (1842) diğeri kız okulu (1846) olmak üzere iki okul kurmuştur. Okullarda müfredat oldukça kapsamlıdır ve temel cebir, geometri, mekanik dersleri de verilmiştir. Yakuşkin Yalutorovsk'tan ayrılana kadar 700'den fazla öğrenci bu okulları bitirmiştir (Neçkina, 1982, s.168).

Dekabristlerin Sibirya'daki faaliyetleri yalnızca eğitim alanında değil üretim güçlerinin gelişimi ve ekonomik modernleşme açısından da önem taşımaktadır. Turukhansk'ta yeni tarla ve bahçe bitkilerinin tanıtımı, tarımda yeni teknik yöntemlerin uygulanması Sibirya'nın ekonomik gelişiminde yeni bir aşamaya ilerlemesine katkı sağlamıştır (Neçkina, 1955, s. 447).

Dekabristler Sibirya'da bulundukları dönem içerisinde sağlık alanında da bazı gönüllü çalışmalarda bulunmuşlardır. Sürgünler arasında yalnızca bir nitelikli doktor vardı. Moskova'lı bir eczacının oğlu olan Ferdinand Bogdanoviç Volf Petersburg Tıp Akademisi'nde eğitim görmüştür. Daha sonra askerî hastanelerde ve özel muayenehanesinde hatırısayılır bir tıbbi deneyim kazanmıştır. Sürgün edildikten sonra, Volf geniş ölçüde tıbbi yardım sağlayarak hem Dekabristlere ve ailelerine, memurlara hem de ihtiyaç duyan herkese yardım etmiştir. Bunun dışında "katorga akademisi" olarak adlandırılan eğitim çevresinde anatomi, fizik, kimya üzerine dersler vermiş ayrıca dinleyicilere tıp bilgileri de aktarmıştır. Tüm bunlar sayesinde bazı sürgün edilmiş Dekabristler kendi başlarına hastalıkları tedavi etmeye ve çeşitli rahatsızlıklarla mücadele etmeye çalışmışlardır (Boyko, 2013, s. 146).

30 yıl süren bu tecrit 1856'da II. Aleksandır'ın taç giyme töreni sırasında Sibirya'daki 29 Dekabristin geri dönmelerine izin verilmesi ile son bulmuştur. Ancak St. Petersburg veya Moskova'da yaşamaları yasaklanmıştır. Geri dönenler hatıratlar yazarak arkalarında zengin bir arşiv bırakmışlardır. Resmî olarak görevler alamazlar da toplumda saygınlıklarını tekrar kazanmışlardır. Bu kazanımda, amcası I. Aleksandır'ın yapmak istediği reformları yeniden canlandıran II. Aleksandır'ın çıkarmış oldu genel af büyük öneme sahiptir.

Sonuç

1812 yılında Paris'e giren Rus ordusu içerisindeki subaylar Avrupa'nın siyasi ve sosyal şartları ile yakından tanışma imkanı bulmuşlardır. Batı'daki anayasal düzen, özgürlük ve eşitlik fikirleriyle tanışarak Çarlık rejiminin yarattığı otoriter yapı, geniş köylü kitlelerini etkileyen serflik sistemi ve sınırlı bireysel özgürlükler gibi etkenlerin toplumda yarattığı derin huzursuzluğu daha net biçimde görmüşlerdir. Özellikle Napolyon Savaşları sırasında Avrupa'ya giden Rus subayları Rusya'da ilk kez modern anlamda devrimci fikirlerin örgütlü olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bireysel olarak bu çelişkileri gözlemleyen subaylar İspanya, İtalya ve Mora Yarımadası'ndaki ayaklanmalardan da etkilenerek kendi aralarında örgütlenme yolunu seçmişlerdir.

İsyan askerî sahada özellikle genç subayların yetiştirilmesi konusunda reformlara gidilmesine neden olmuştur. Aldıkları eğitim çağın şartlarına göre nitelikli olsa da genç¹⁴ subayların eğitimlerinin daha modern ve çağa uygun olması için için Nikolayevskaya Askeri Akademisi¹⁵ kurulmuştur.

1825 yılında Çarlık Rusyası'nda gerçekleşen Dekabrist Ayaklanması kısa vadede başarısız bir darbe girişimi olarak tarihe geçmiştir. Bu başarısızlığın sebepleri arasında St. Petersburg'taki olaylarda Trubetskoy'un ayaklanmanın olduğu Alana gelmeyerek emir-komuta sisteminde aksamalara sebep sebep olması, ayaklanmaya katılan subay sınıfı harici askerlerin ne yaptıklarını

¹⁴ İdam edildiklerinde Pavel Pestel 33, Sergey Muravyov-Apostol 28, Kondraty Rileev 31, Mihail Bestujev-Ryumin 25 ve Pyotr Kahovskiy 30 yaşındadır.

¹⁵ Detaylı bilgi için bkz: Murat Özkan, (2020) Türkistan'ın İşgal Çağı Beyaz General Skobelev. İstanbul: Kronik Kitap.

bilmeyecek derecede durumdan uzak olmaları ve güneydeki hareketlenme ile irtibatın sağlıklı olarak kurulamaması sayılabilir. Ancak hareketin tarihsel önemi yalnızca başarısızlığıyla değil ortaya koyduğu reform talepleri ve modern devrimci düşünceleriyle ölçülmektedir. Dekabristlerin ortaya attığı serflik sisteminin kaldırılması, anayasal düzenin kurulması ve bireysel özgürlüklerin güvence altına alınması gibi fikirler sonraki kuşaklar için önemli bir ilham kaynağı olmuştur.

Ayaklanmanın bastırılması, I. Nikolay döneminde otoriter yönetim anlayışının pekişmesine yol açsa da, Dekabristler Rusya’da radikal ve liberal hareketlerin simgesel başlangıç noktası olarak kalmıştır. Bu durum, Rusya tarihinin yanı sıra dünya tarihinde darbeler ve devrimci hareketler bağlamında da önemli bir örnek teşkil etmektedir. Yaklaşık 30 yıl boyunca çarlık tahtında bulunan I. Nikolay, istemeden kanlı bir şekilde iktidara gelmiş olsa da sert tutumunu daha ilk günden cezaların bazılarını hafifleterek yumuşatmış, otoriter ama despotik olmayan bir yönetim izleyeceğinin ilk işaretlerini vermiştir. İdam mahkumlarının ailelerine kendi hazinesinden maddi yardım bağlanması çocuklarının hazine desteği ile eğitim kurumlarına yerleştirilmesi de bunun örneğidir. Döneminde yetişen Puşkin, Lermantov, Gogol, Dostoyevskiy, Turgenyev ve Tolstoy (ilk yılları) baskılara ve cezalandırmalara uğrasalar da yayınları tamamen yasaklanmamıştır.

2025 yılı, Dekabrist Ayaklanması’nın 200. yıldönümü olması sebebiyle, bu hareketin tarihsel ve siyasal etkilerini yeniden değerlendirmek için uygun bir vesile sunmaktadır. Dekabristlerin başlattığı hareket başarısız bir girişim olmasına rağmen reform ve özgürlük fikirlerinin yayılmasına öncülük etmiş, Rusya’daki toplumsal ve siyasal dönüşümlerin temel taşlarından birini oluşturmuştur. Böylece bu ayaklanma yalnızca bir darbe girişimi değil, aynı zamanda Rusya’da modern anlamda devrimci düşüncenin ve toplumsal değişim arayışının simgesi olarak tarih sahnesinde yerini almıştır.

Kaynaklar

- Bandilenko, M. (2024). *Romanovı*. Moskova: AST.
- Bolotova, A. G. (2016). Karamzin i Dekabristi. *Krayevedçeskaya Konferentsiya Haşe Naslediye-2016*, (pp. 23-30). Tyümen.
- Boyko, V. P. (2013). *Dekabristi v Sibiri*. Tomsk: TGASU.
- Bushkovitch, P. (2020). *Rusya’nın Kısa Tarihi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Edelman, O. (2025, Eylül 10). *Vistuplenie i Nakazanie Kto Takie Dekabristi*. Retrieved from Arzamas.academy: <http://arzamas.academy/courses/29/5>
- Edelman, O. V. (2010). *Slestvie Po Delu Dekabristov*. Moskova: Modest Kolerov.
- Erman, A. (2021). Yunan Bağımsızlık Hareketi ve Rus Dekabristler. *RUSAD*, 1-19.
- Figes, O. (2024). *Rusya’nın Öyküsü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gordin, Y. (2025). *Dekabristyi Myatej Reformatorov*. St.Petersburg: Azbuka.
- Hamburg, G. (2006). Russian Political Thought, 1700-1917. In D. Lieven, *The Cambridge History of Russia* (p. 125). New York: Cambridge University Press.
- Hosking, G. (2019). *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21.Yüzyıla*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karamzin, N. (1991). *Zapiska O Drevney n Novoy Rossii*. Moskova: Nauka.
- Kont, M. (2008). *A Brief History of Russia*. New York: Facts on File.
- Kurat, A. N. (2023). *Rusya Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Medinskiy, V. (2025, Eylül 10). *Dekabristi. Jizn i Sudba Kurs Vladimira Medinskogo XIX vek*. Retrieved from history.ru: <https://history.ru/watch/lectures/dekabristy-zhizn-i-sudba>
- Mihayloviç, A. (1991). *Kniga Vospominani*. Moskova: Sovremennik.
- Montofiore, S. S. (2019). *Romanovlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Neçkina, M. V. (1955). *Dvijenie Dekabristov*. Moskova: İzdatelstvo Akademii Nauk.
- Neçkina, M. V. (1980). *Vosstanie Dekabristov*. Moskova: Nauka.
- Neçkina, M. V. (1982). *Dekabristi*. Moskova: Nauka.
- Neçkina, M. V. (1988). *Dekabristi Biografiçeski Spravoçnik*. Moskova.
- Özkan, M. (2017). *Türk Tarihine Dair Yazılar II* (Çarlık Rusya’nın Askerî Okulu: Nikolaevskaya Akademisi) Ankara: Gece Yayınları
- Özkan, M. (2018). Altın Miğferli Orta Zaman Şövalyelerinden Hâkî Üniformalı Piyadeye: Kavalergardskiy Alayı ve Değişen Askerî Gelenekler Üzerine Bir İnceleme. *XVIII. Türk Tarih*

- Kongresi* (pp. 289-306). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özkan, M. (2019). Görmenin Değişen Anlamları Üzerine: Kör Seyyah James Holman'ın Rusya ve Sibirya'ya Seyahatı (1822-1824). (pp.836-860). Ankara: Asos Yayınları
- Özkan, M. (2019, 14 – 17 Şubat). Rus Emperyal Yayılmasının Bir Vasıtası Olarak: Orenburg Neplüev Askeri Okulu, 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi. Yalova.
- Özkan, M. (2020). *Türkistan'ın İşgal Çağı Beyaz General Skobelev*. İstanbul: Kronik Kitap.
- Pavlov, V. (2017). Obşestvo Soyedinenih Slavyan:Vzglyad iz Sopremennosti. *Filosofski Polilog*, 79-89.
- Poroh, İ.V, Fyodorov, V.A. (1982). *Memouari Dekabristov Yujnoe Obşestvo*. Moskova: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta.
- Şapovalov, V. A. (2007). Dekabristi Soyuz Spaseniye i Russkoe Masostvo. *Nauçnie Vedemosti*, 52-58.
- Şkerin, V. A. (2019). Vidno, Taynoe Obşestvo Sostayalo Ni İz Odnih Zlounışlennih i Beznravvennih Ludey: K Voprosu O Fenomene Dekabristov bez Dekabr. *Peterburgskiy İstoriçeski Jurnal*, 168-178.
- Trubetskoy, S. P. (1906). *Zapiski Knyaza Trubetskago*. St.Petersburg.
- Voytlovskiy, L. N. (1925). Dekabristi. *Krasnaya Nov*, 122-142.
- Walicki, A. (2009). *Rus Düşünce Tarihi Aydınlanmadan Marksizme*. İstanbul: İletişim Yayınları.